

**A falvak foglalkozási szerkezetének átalakulása
Borsod-Abaúj-Zemplén megyében**

BODNÁR LÁSZLÓ
tanszékvezető docens

Borsod-Abaúj-Zemplén megye falusi településhálózata a közelmúltban lényegi változásokon ment keresztül. A végbement koncentráció kapcsán már több helyütt felmerültek azok a sokágú kapcsolatok, amelyek a hálózati nagyságrendi struktúrát és a funkcionális struktúrát fűzik szoros egységbe. A funkcionális fejlődést, egy-egy megye országos fejlődési áramkörbe való gyorsabb bekapcsolódását éppen az ott uralkodó hálózati struktúra lassítja vagy éppen meggátolja. Módosításuk, azaz a társadalom új térbeli igényeihez való „igazításuk” magas beruházási költségkihatásain jelentkezik.

A múltbeli örökség mellett — amely a korábbiakból átöröklött eredmények összegzője, s egyben a fejlődési folyamatosság biztosítója — a hálózat funkcionális felépítettsége tölti ki tartalommal a településhálózat funkcionális szerkezetét.

Ezek, az egymással bonyolult kölcsönkapcsolati rendszerben álló funkciók, mint a társadalom alapvető „életjelenségei”, mindegyikének sajátos térbeli rendje van, együttesük pedig a funkcionális hálózat térbeli rendszerének meghatározója.

A múltbeli rendhez képest új térbeli hálózati struktúra kialakítását, azaz az adott térségnek a maga meglévő igényeihez való formálását tükrözi a településhálózat szerkezete.

A településhálózat funkcionális szerkezetének aránytalanságai — azaz a közeli és régmúltból öröklött egyenlőtlen gazdasági fejlettség — miatt, a természeti erőforrások adta területi pontenciáltól nem kellő társadalmi — gazdasági hasznosítása következményeként, nem kevésbé a hátrányos földrajzi helyzet (a városoktól, fő közlekedési vonalaktól való nagy távolság, stb.) eredményeként az országban több olyan térség található, ahol az a hátrányos helyzet nagyon is tükröződik a népesség jövedelmi és ellátottsági színvonalában.

Az egyes területek gazdasági fejlettségében meglévő különbségek és ezzel párhuzamosan az ott lakó emberek életszínvonalában, életkörülményeiben meglévő egyenlőtlenségek mind a mai napig társadalmi feszültség forrását hordozzák. E feszültségek csökkentésében alapvető szerep jut a területfejlesztésnek, aminek biztosítani kell az egyes területeken belül és azok között a termelő és nemtermelő ágazatok fejlődésének összehangolását, az életszínvonal és a népesség ellátottsági színvonala közötti közelítést, s így a meglévő társadalmi feszültségek csökkentését.

A felszabadulás után az extenzív iparosodás tovább fokozta a területi aránytalanságokat. Az iparvidékek felé nagyarányú népvándorlás indult, az agrárvidékekről. A mezőgazdaságból az iparba átáramlók egyrésze napi ingázással is elérte falusi lakóhelyéről a városbeli ipari munkahelyét. Az iparilag jól fejlődő városok körüli falvak rövid idő alatt átalakultak ipari népességű lakófalvakká. A foglalkozáscserébe mint többen kapcsolódtak be, távoli vidékek lakosai is, akik beköltözni igyekeztek a városba vagy annak környékére. Népségük erőteljes foglalkozási átrétegződését, azaz munkahelyileg mind nagyobb hányaduknak a városhoz való kapcsolódását szükségszerűen követte a városba való tömeges beköltözés igénye. Városaink ezt a tömegigényt hosszabb időn át nem tudták kielégíteni a lakásépítés vontatott üteme, infrastruktúrájuk hiányosságai miatt. Az előregyártott házgyári elemekre alapozódó lakás-építőipar kifejlesztése után a 60-as évektől felgyorsult a lakásépítés.

Itt már lehetővé vált, hogy a városokban dolgozók mind nagyobb hányada urbanus életkeretek közt lakjék, korszerű, jól felszerelt lakóházakban.

Ezek a gyors ütemben iparosodó, urbanizálódó területek, az extenzív iparosodás szakaszában nagyobb területi egységet alkottak. Ide tartozik északon *Miskolc körül kibontakozó agglomeráció*.

Az extenzív fejlesztés időszakában a különböző elmaradott területek népességének életszínvonala közelítésében az egyik fontos tényező a népesség foglalkoztatási és ezáltal jövedelmi viszonyainak javítása.

A gazdasági fejlesztés extenzív időszakában, a 60-as évek közepéig a gazdasági aktivitás alakulására, növekedésére két tényező gyakorolt számottevő hatást:

- *Egyrészt* a népességen belül növekedett a munkába állók aránya. (Ez főként a női népességre vonatkozik, akiknek mind nagyobb része állt munkába.)
- *Másrészt*, a korösszetétel kedvező alakulása. (A népességen belül a munkaképes korúak ill. a munkaképtelenek – nyugdíjasok és fiatal korúak – aránya az előbbi javára tolódott el.

Az aktív keresők számbeli növekedésének ez a lehetősége napjainkban már nem áll fenn. A fenn említett munkaerőtartalékok a 60-as évek második felére kimerültek, így szükségessé vált a gazdaságfejlesztés intenzív szakára való áttérés. S ezzel együtt a rendelkezésre álló munkaerőtartalékok felhasználása.

Az új gazdaságfejlesztési szakaszra való áttérés rövidesen éreztette hatását, a jövedelmek alakulásában is. A mezőgazdasági dolgozók átlagjövedelme elérte a nemagrár ágazatokban dolgozókéét, rövid időre némileg meg is haladta azt. Falvainkban is javultak az életkörülmények anyagi feltételei, a megnövekedett jövedelmekből családi lakóházakat építettek, a régiókat a lehetőségek keretei között korszerűsíteni törekedtek.

Mindez falvaink arculatát jelentősen módosította.

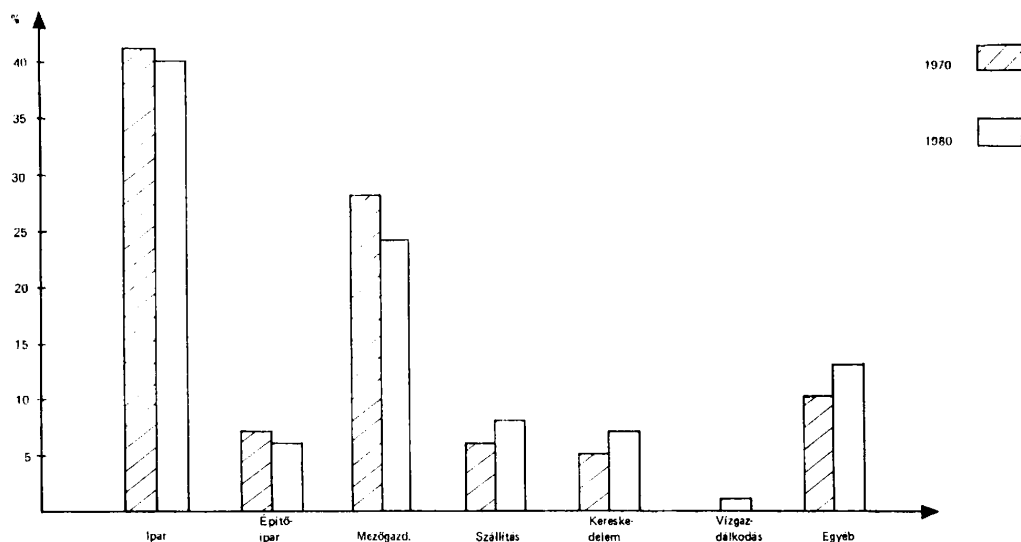
Az 1960–70-es évek között az aktív keresők számának alakulása egyenetlen volt, aminek demográfiai okai voltak. Az 50-es évek elején született nagy létszámú évrészek ekkor léptek munkába, így a növekedés üteme a 60-as évek vége felé tetőzött. Ilyen irányban hatott az 1968. évi gazdasági szabályozórendszer is.

A 70-es évektől viszont megindult az aktív keresők arányának mérsékelt csökkenése. Ezzel egyidőben viszont az inaktív keresők száma növekedésnek indult, ami elsősorban az 1967-ben bevezetésre kerülő gyermekgondozási segély hatását tükrözi. Az aktív keresők csökkenésének okai közé tartoznak:

- a mobilizálható munkaerőtartalék csaknem teljesen kimerült;
- egyre kisebb létszámú évfjáratok álltak munkába;
- egyre nőtt az idősebb korúak száma és aránya;
- kordedvezményes nyugdíjazás;
- gyermekgondozási segély mind nagyobb mérvű igénybevétele.

Az 1980-as évi népszámlálás alapján BAZ megyében aktív keresők népgazdasági ágak szerinti összetételének változását az jellemzi, hogy mérséklődött a 70-es években a mezőgazdaságból a nem mezőgazdasági ágazatokba való átáramlás. Ezzel egyidejűleg újabb átrétegződési folyamat indult meg, a terciér, vagyis szolgáltatás jellegű ágazatokba. Nagy mértékben gyarapodott a szolgáltatási, hírközlési, szállítási, stb. aktív keresők aránya. Egyes területeken viszont ezzel ellentétes folyamatok mennek végbe, a községekbe, TSZ-be való visszaáramlás jelei mutatkoznak meg. BAZ megyében az iparban, építőiparban, mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya 1970 és 1980 között csökkent, míg a szállításban, kereskedelemben, valamint az egyéb ágazatokban emelkedett (1. sz. táblázat/1. sz. ábra).

Aktív keresők népgazdasági ág szerinti az 1970 és 1980. év összehasonlításában
B. A. Z. megyében (%)

1. ábra

A falvak tipizálása

Falvainkat különböző tipizálási módok szerint osztályozhatjuk. A tipizálás egy adott karaktert kiemelve, hangsúlyozva csoportosít. Tehát nem a valóság sokszínűségét nyújtja, de éppen ebből adódnak a tudományos meg-

*Aktív keresők népgazdasági ág szerint az 1970 és 1980 év összehasonlításában
BAZ megyében (%)*

1. sz. táblázat

Megnevezés	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	
	1970	1980
Ipar	41,15	38,7
Építőipar	7,47	6,28
Mezőgazdaság	28,66	24,73
Szállítás	6,84	8,29
Kereskedelem	5,46	7,03
Vízgazdálkodás	—	1,68
Egyéb	10,39	13,26
Összesen :	100,0	100,0

ismerés terén általa szerzett előnyök. A valóságban „tisztá típusok” nincsenek, vagy legalábbis ritkán fordulnak elő, mivel absztrakciók termékei. De olyan absztrakciókból születtek, melyek a „tisztá típushoz” közelállók, akörül „szóródásuk” igen magas értékű. A tipizálás nagyfokú előnyei mellett ismernünk kell azonban alkalmazásának korlátait is. Nem szabad a sokoldalú „valósággal” teljesen egyértékűnek venni a típusokat. A tipizálás révén tudatosan történt leegyszerűsítés torzításaival számolnunk kell. Természetesen a típusképzésnél messzemenően törekedni kell a torzítások mérséklésére, teljes kiküszöbölésük azonban lehetetlen.

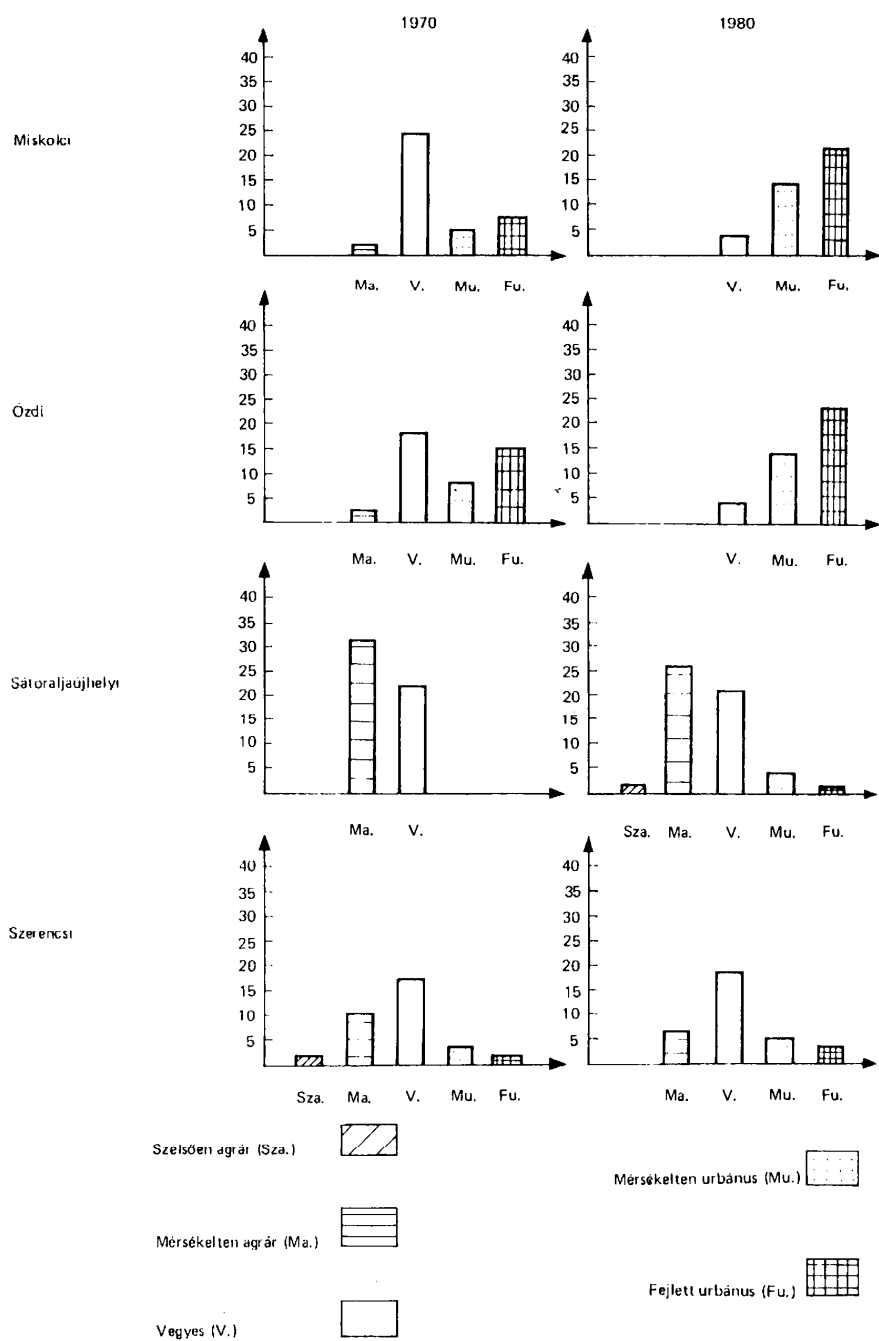
A sokféle tipológiai eljárás, tipizálási mód egyike a falusi települések foglalkoztatási szerkezet alapján történő osztályozása. A foglalkozási szerkezet maga is igen sok tényező együttesének eredménye, mint ilyen sokoldalú jelenség. Egyfelől betekintést nyújt a népesség munka szerinti viszonyaiba és a napjainkban is kiemelkedő jelentőségű foglalkozási átrétegződési folyamat sajátosságaiba. Másfelől a népesség életkörülményeiről árul el sok fontos jellemvonást.

A megye falusi településeinek funkcionális osztályozását döntően a községekben élő aktív keresők foglalkozási szerkezeti alapján végezzük az 1970 és 1980 évi népszámlálás idevonatkozó adatait elemezve, összehasonlítva.

Az agrár, ipari és „egyéb” aktív keresők egymáshoz viszonyított arányaiból — a foglalkozási szerkezetből — a következő 3 fő típus alakítható ki:

- I. agrár
- II. vegyes
- III. urbánus

A főtípusokon belül további altípusok állapíthatók meg. Ezek a típusok annyiban hasonló településeket sorolnak egy csoportba, amennyiben keresőképességük ágazati megoszlása szerint hasonlóak. A valóság tehát csupán egyetlen — bár igen lényeges — szemszögéből kerül sor a foglalkoztatási szerkezeti típusok kialakítására.

2. ábra

Az egyes típusok küszöbértékei a következők:

I. Agrár jellegű = agrár keresők aránya 50% feletti.

1. Szélsően agrár = agrár keresők aránya 75% felett van

2. Mérsékeltén agrár = agrár keresők aránya 50–75%.

II. Vegyes jellegű = agrár keresők aránya 25–50%.

III. Urbánus jellegű = az agrár keresők aránya 25% alatti.

1. Mérsékelt urbánus = az agrár keresők aránya 15–25%.

2. Fejlett urbánus = agrár keresők aránya 15% alatti.

A foglalkozási szerkezeten alapuló tipológiai módszer alkalmazásához *Lettrich E.* kategóriáit vettük figyelembe.

1980-ban a falusi települések száma 352, számuk 1970-hez viszonyítva annyiban változott, hogy Mezőkövesd város lett, Kishózs-vát és Nagybózs-vát összevonták, Center, Hódoscsépány, Szentsimon és Uraj Ózdhoz kapcsolódott. A falvak típusa járások szerint 1970. és 180. év összehasonlításában így alakul: (2. sz. ábra)

I. Agrár jellegű települések

Közös jellemzőjük, hogy aktív kereső népességük több mint a felének agrár üzemek – mezőgazdasági termelőszövetkezetek, állami gazdaságok, halászati szövetkezetek, stb. nyújtanak kereseti lehetőséget. Többségüknek fő vagy éppen egyetlen jövedelem forrását is ez a foglalkozás biztosítja.

a) Szélsően agrár

A szélsően agrár jellegű települések esetében – melyek agrárkeresőinek aránya a 75%-ot is meghaladja – a családok többsége agrár kereső. Nagyjából ezek a régi paraszti falvak mai továbbélő típusai képviselik. Parasztságunk jelentős társadalmi átalakuláson, fejlődésen ment át a szocializmus felépítése időszakában. Ennek az új parasztságnak egyik településformájával találkozunk. E típust tekintve, mely egyre kevésbé lesz jellemző a jövő agrárnépesség települési típusai körében.

1970-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében még 13 község tartozott a kategóriába. 1980-ra 7-re csökkent a számuk.

2. sz. táblázat

Szélsően agrár típusú falvak (járások, városkörnyékek alapján)

Járás neve	1970	1980
<i>1. BAZ megye</i>		
Edelényi járás	3	–
Encsi	7	6
Mezőcsáti	1	–
Mezőkövesdi	1	–
Miskolci	–	–
Ózdi	–	–
Sátoraljaújhelyi	–	1
Szerencsi	1	–
<hr/>		
Összesen	13	7

b) Mérsékelten agrár

Az előbbi típusnál gyakoribb ma a mérsékelten agrár jellegű település, ahol 50 – 75% az agrár keresők aránya. Itt tehát már ha nem is domináns, de elég gyakori az olyan családok aránya, amelyekben ipari, agrár vagy egyéb gazdasági ágazatban tevékenykedők élnek együtt. A háztáji vagy házkörüli kert legtöbbjük élelemellátásában csakúgy fontos, mint a kisállattartás. Az egykori paraszti udvarok berendezése sokhelyütt változott, de nem tűntek el teljesen a gazdasági melléképületek.

A mezőgazdasági termelés technikájának fejlődése, a nagyüzemi mezőgazdasági foglalkoztatást biztosítja. 1970 és 1980 között 117-ről 80-ra csökkent a mérsékelten agrár települések száma.

3. sz. táblázat

Mérsékelten agrár jellegű falvak (járások és városkörnyékek alapján)

Járás neve	1970	1980
Edelényi járás	16	11
Encsi járás	39	29
Mezőcsáti járás	9	4
Mezőkövesdi járás	8	4
Miskolci járás	2	—
Ózdi járás	2	—
Sátoraljaújhelyi járás	31	26
Szerencsi járás	10	6
Összesen :	117	80

II. Vegyes jellegű települések

A településekben már domináns elemmé a kétlaki családok léptek elő. Leggyakoribbak az agrár és a nem agrár jellegű jövedelemforrásból élő családok. Ez a jövedelemforrás-forma nyújtja ma a falvak lakosságának a legkedvezőbb jövedelmi viszonyokat, mivel valamennyi keresőképes családtag foglalkoztatását biztosítani tudja. A mezőkövesdi és a szerencsi járásban 1970-hez képest nőtt az e típusba tartozó falvak száma az intenzívebb iparosítás következtében. A többi járásban csökkent.

III. Urbánus jellegű települések

Urbánusnak tekintettük mindazokat a településeket, melyekben már a „nemagrár” keresők 3/4-es arányt értek el. Ez az arány olyan jellegmeghatározó, amely a település népessége többségének élet és munkakörülményeit is lényegesen érinti. A lakosság csak csekély hányada esetében lehet számolni részleges önellátással, a többség élelmiszereit üzlethálózat útján szerzi be. A népesség jelentős hányada itt többlakásos vagy gyakran többszintes lakóépületekben lakik. Ez eleve feltételezi a lakótérségek teljes köz-

4. sz. táblázat

Vegyes jellegű falvak
(járások és városkörnyékek alapján)

Járás neve	1970	1980
Edelényi járás	30	25
Encsi járás	31	29
Mezőcsáti járás	12	7
Mezőkövesdi	10	13
Miskolci	25	4
Ózdi	18	4
Sátoraljaújhelyi	22	21
Szerencsi	17	18
Összesen:	165	121

művesítettségét. Ebbe a típusba a kedvezőtlen adottságú, mezőgazdasági termelésre csak részben alkalmas területek, megyerészek falvai tartoznak ill. azok, ahol az iparfejlesztés számára kedvező adottságok megtalálhatóak, ahol az iparfejlesztéshez kedvezőbbek a feltételek. Az urbánus települések számának növekedését döntően két tényező, vagyis az extenzív iparosítás ill. a tercier funkciók növekedése siettetette.

Az urbánus jellegű településeket két típusba soroljuk:

a) *Mérsékelt*en urbánus jellegű települések száma 1970-ben 28 volt, számuk 1980-ra 76-ra nőtt.

b) Második altípusba a *fejlett urbánus* települések tartoznak. A fejlett urbánus települések száma is nő, s arányuk a jövőben is előreláthatóan ilyen irányba változik. Számuk 1970-ben 29 volt. 1980-ban pedig már 118 települést sorolhatunk a típusba. Az urbánus falvak az ipari központok — Miskolc, Kazincbarcika, Leninváros, Ózd — közül alakultak ki elsősorban, s innen ezekből a lakófalvakból ingázik a kereső népesség zöme az ipari üzemekbe (pl. Kisgyőrből, Sajóvámossról, Sajóládról, Sajópetriből.)

5. sz. táblázat

*Mérsékelt*en urbánus jellegű falvak
(járások és városkörnyékek alapján)

Járás neve	1970	1980
Edelényi járás	7	15
Encsi	3	12
Mezőcsáti	—	8
Mezőkövesdi	2	3
Miskolci	5	15
Ózdi	8	14
Sátoraljaújhelyi	—	4
Szerencsi	3	5
Összesen:	28	76

Fejlett urbánus jellegű települések
(járások és városkörnyéki települések)

Járás neve	1970	1980
Edelényi járás	5	10
Enesi járás	—	6
Mezőcsáti járás	—	3
Mezőkövesdi járás	—	—
Miskolci járás	8	22
Ózdi járás	15	23
Sátoraljaújhelyi járás	—	1
Szerencsi járás	1	3
Összesen:	29	68

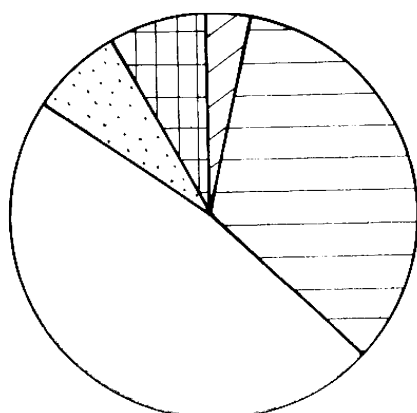
Összességében a falvak foglalkozási szerkezetének típusát tehát az jellemzi, hogy magas arányt jelentenek az urbánus jellegű falvak és elenyészően csekély az agrárfalvak aránya. (7. sz. táblázat)

A falvak foglalkozási szerkezetének típusai és %-os megoszlása BAZ megyében

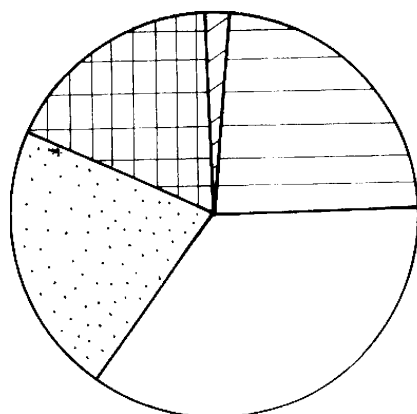
Típus	1970		1980	
	szám	%	szám	%
Szélsően agrár	13	3,69	7	1,98
Mérsékelten agrár	117	33,23	80	22,72
Agrár falvak össz.:	130	36,92	87	24,71
Vegyes	165	46,87	121	34,75
Mérsékelten urbánus	28	7,95	76	21,59
Fejlett urbánus	29	8,23	68	19,31
Urbánus típusú falvak össz.	57	16,19	144	40,90
Összesen:	352	100	352	100

A falvak foglalkozási szerkezeti típusai 1980-ban 1970-hez viszonyítva tükrözik a falvak foglalkozási szerkezetében bekövetkezett változásokat (3. sz. ábra).

A falvak foglalkozási szerkezetének típusai és %-os megoszlása B.A.-Z. megyében

1970

1980

Szélsően agrár

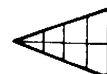
Mérsékeltan urbánus

Mérsékeltan agrár

Fejlett urbánus

Vegyes

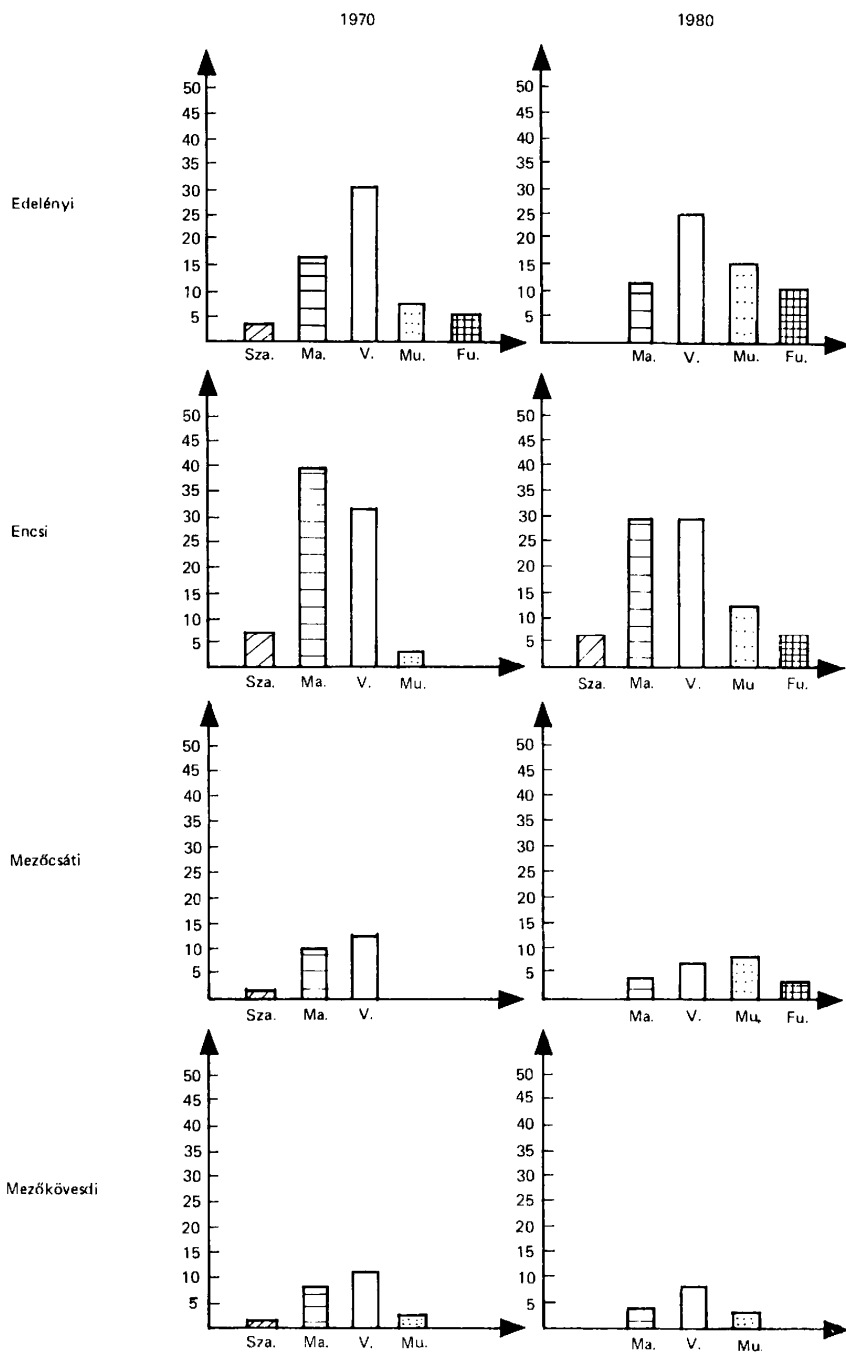
3. ábra

A falvak foglalkozási szerkezet szerinti tipizálása

1. *Szélsően agrárból mérsékelten agrár település lett: 9 település*
(Debréte, Hernádpetri, Litke, Tiszabábolna, Négyes, Csobaj, Abaújlak, Becskeháza, Viszló.)
2. *Mérsékelten agrárból vegyes jellegű település lett: 47 település*
(Damak, Hangács, Nyomár, Bódvalenke, Lak, Hegymeg, Szőlősardó, Terezstenye, Varbóc, Szögliget, Alsóvadász, Csenyék, Boldogkőváralja, Léh, Monaj, Fony, Hejce, Vízoly, Korlát, Szemere, Nemesbikk, Muhi, Tiszadorogma, Tiszakeszi, Tiszatarján, Hejőkürt, Cserépfalu, Egerlövő, Borsodgeszt, Keresztéte, Répáspuszta, Gömörszőlős, Alsószuha, Bodrog-halom, Cigánd, Nyíri, Pusztafalu, Makkoshotyka, Karos, Pácin, Megyaszó, Taktakenéz, Tiszaladány, Sóstófalva, Szentistván, Tard, Homrogd.)
3. *Vegyes jellegűből fejlett urbánus lett: 21 település*
(Aggtelek, Jósvalő, Kissikátor, Kéked, Hernádszentandrás, Emőd, Hejőkeresztúr, Sajóórs, Arnót, Berzek, Bükkaranyos, Kiscséc, Sajókápolna, Kondó, Sajólászlófalva, Sajósenye, Dövény, Dubicsány, Golop, Tokaj, Sajómercse).
4. *Vegyes jellegűből mérsékelten urbánus település lett: 67 település*
(Boldva, Balajt, Ládbesenyő, Felsőkelecsény, Ragály, Trizs, Zubogy, Rakacaszend, Kánó, Szalonna, Martonyi, Aszaló, Abaújdevecser, Fügöd, Forró, Halmaj, Csobád, Ináncs, Méra, Novajdrány, Szalaszend, Pere, Hejőpapi, Hejőszalonta, Szakáld, Mezőcsát, Sajószöged, Nagycséc, Tiszapalkonya, Hejőhába, Bükkábrány, Szomolya, Vatta, Sajópálfalva, Böcs, Bükkszentkereszt, Gesztely, Girics, Harsány, Hernádnémeti, Hernádlak, Kisgyőr, Tuga, Ónod, Radostyán, Sajólád, Sajópetri, Sajóvamos, Nagybarca, Bánhorváti, Uppony, Mályinka, Tardona, Domaháza, Kelemér, Serényfalva, Vadna, Sajógalgóc, Zádorfalva, Sajóvelezd, Alsóberecki, Füzérradvány, Rudabányácska, Széphalom, Bodrogszegi, Tállya, Tiszaluc).
5. *Vegyes jellegűből mérsékelten agrár település lett: 6 település*
(Tomor, Baktakék, Borsodszirák, Zalkod, Nagyhuta, Vágáshuta);
6. *Mérsékelten urbánusból vegyes jellegű település lett: 3 település*
(Mezőnyárád, Bekecs, Szegilong).
7. *Mérsékelt urbánusból fejlett urbánus település lett: 18 település*
(Felsőnyárád, Mucsony, Felsőtelkes, Encs, Szikszó, Alacska, Bükkszentlászló, Kistokaj, Parasznya, Varbó, Sajóecseg, Bükkmogyorósd, Csokvamány, Dédestapolcsány, Jákfalva, Hangony, Nekézseny, Sajóivánka).

A típus nem változott:

- a) *Szélsően agrár maradt: 4 település*
(Büttös, Kány, Pamlény, Gagyvendényi).
- b) *Mérsékelten agrár maradt: 64 település*
(Tornabarakony, Abod, Tornaszentjakab, Irota, Szakácsi, Tornakápolna, Abaújalpár, Abaújvár, Pányok, Alsógagy, Beret, Detek, Felsőgagy, Arka, Felsővadász, Gadna, Kupa, Fancsal, Göncruszka, Krasznokvajda, Keresz-

téte, Kerecse, Abaújszolnok, Nyésta, Fáj, Fulókércs, Telkibánya, Regég, Hernádcéce, Nagybátor, Pusztaradvány, Ároktő, Gelej, Igrici, Borsod-

ivánka, Tiszavalk, Mezőnagy Mihály, Sáradsadány, Tiszacsermely, Erdőhorváti, Hámorhuta, Herceghút, Karcsa, Kenézkő, Felsőregmec, Vilyvitány, Kisrozsavág, Kishuta, Kovácsvágás, Ricse, Lácacséke, Semlyén, Tiszakarád, Gyórtarló, Tolcsva, Vajdácská, Zemplénagárd, Damóc, Révleánygyár, Baskó, Taktabáj, Prügy, Tiszatardos, Újcsalános.)

c) *Vegyes jellegű maradt 71 település.*

(Bódvaszilas, Bódarákó, Komjáti, Tornaszentandrás, Ziliz, Szendölád, Hidvégardó, Egerszög, Imola, Rakaca, Meszes, Szendrő, Galvács, Szin, Szinpetri, Abaújkér, Zsulyta, Boldogkőújfalu, Gibárt, Gönc, Kázmárk, Kiskinizs, Rásonysápherencs, Hernádkéres, Felsődobsza, Nagykinizs, Szentistvánbaksa, Hernádvécse, Hernádszurdok, Tornyosnémeti, Hernádbüd, Garadna, Vilmány, Oszlár, Bogács, Bükkzsérc, Mezőkeresztes, Sály, Cserépváralja, Tiboldaróc, Kács, Sajóhidvég, Köröm, Hét, Szuhafő, Felsőherecki, Bodrogolaszi, Füzérkomlós, Füzér, Károlyfalva, Viss, Mikóháza, Alsóregmec, Nagyrozsavág, Olaszliszka, Vámosújfalu, Pálháza, Filkelháza, Füzérkajata, Abaújszántó, Erdőbénye, Legyesbénye, Mád, Alsódobsza, Mezőzombor, Monok, Rádka, Ond, Taktaharkány, Taktaszada, Tarcal.)

d) *Mérsékelt urbánus maradt: 7 település*

(Tornanádaska, Perkupa, Alsótelekes, Suhogy, Hidasnémeti, Sajópüspöki, Bodrogkeresztur).

e) *Fejlett urbánus maradt: 27 település.*

(Edelény, Rudabánya, Kurittyán, Izsófalva, Szuhakálló, Alsózsolca, Felsőzsolca, Mályi, Nyékládháza, Sajókeresztur, Sajóbábony, Sajószentpéter, Szirmabesenyő, Arló, Borsodszentgyörgy, Járdánháza, Bánréve, Sajónémeti, Borsodbóta, Borsodnádásd, Csernely, Királd, Putnok, Sajókaza, Sata, Hollóháza, Szerencs.)

8. *Fejlett urbánusból mérsékelt urbánus lett: 1 település:*

(Lénárdaróc).

9. *Mérsékelt agrárból szélsően agrár lett: 3 település.*

(Mogyoróska, Komlóská, Szászfá).

10. *Mérsékelt agrárból fejlett urbánus lett: 2 település.*

(Selyeh, Gagyapáti).

11. *Mérsékelt agrárból mérsékelt urbánus lett: 1 település.*

(Sima).

Összességében tehát a megye gazdasági növekedéséhez valamennyi népgazdasági ág hozzájárul, azonban a dinamikus fejlődést szolgáló fejlesztési súlypontok képződnek mind ágazati, mind területi vonatkozásban. A meglevő ipari bázis fejlesztésében a szelektivitás dominál, amely a termelés hatékonyságát növelő szerepe mellett a racionális létszámgazdálkodás eszköze további fejlesztési szempont egyes térségek, települések egyoldalú ágazati szerkezetének, valamint a férfi-női munkaerő foglalkoztatási egyensúlyának javítása. A szelektív fejlesztés eredményezi azt, hogy az új telepítések létszámigényének csupán egyik része jelenik meg a foglalkoztatottak bővitéseként, másik része ágazaton belüli, ill. ágazatok közötti átcsoportosítással oldódik meg.

A foglalkoztatottság aránya különféle tényezők és fejlesztések hatására hosszú távon még javulhat.

Az aktív keresők állományának a gyarapodása az elmúlt években lényegesen lelassult, s ma már tényleges munkaerőtartalék hiányában az aktív keresők számának lehetséges növekedését döntően a munkaképes korú népesség száma és kialakulása határozza meg. A munkaképes korú népesség száma pedig az elkövetkező években előreláthatólag csak kevésbé változik.

A legnagyobb foglalkoztató központ távlatban is Miskolc és környéke. A megyei vonzáscentrumok közül Ózdot, Kazincbarcikát és Leninvárost kell még kiemelni, mivel ide távlatban is több ezer dolgozó jár majd be.

A munkavállalók fő népgazdasági ágak szerinti megoszlását tekintve.

- az iparnak mind összszúlya, mind részaránya tovább emelkedik,
- a mezőgazdaság dolgozóinak száma tovább csökken, de a csökkenés alacsonyabb az elmúlt években feltételezettekénél. Mezőgazdasági foglalkoztatottak megyei részaránya 15 – 16 % körül várható. A megye keleti és déli részein is lesz az ágazat legnagyobb szerepe.

A mezőgazdaság fejlődését az adottsághoz igazodó termelési szerkezet kialakítása, a munkaerőt kiváltó gépesítés fokozása teszi lehetővé.

A tercier szektor fejlesztését háromféle tényező határozza meg:

- kedvező természeti környezet;
- a korábbi lemaradás felszámolása;
- a nem termelő infrastruktúra kielégítése.

Találón fogalmazza meg Erdei Ferenc a változások jellegét, eredményit: „Napjainkban azonban olyan gyökeres átalakulás megy végbe a települési formákban is, a mezőgazdaság jellegében is, a parasztság társadalmi viszonyaiban is, hogy az egykori egységes kép szétesőben van, s új társadalmi gazdasági és települési struktúra bontakozik ki. Egyszerre mennek végbe olyan történelmi folyamatok, amelyek hovatovább értelmetlenné teszik a hagyományos falu elnevezést. Megszokásból, hagyományból továbbra is használhatjuk e szót, de legyünk tisztában vele, hogy már csak jelkép értékű, amit jelez, az lényegbevágóan megváltozott”. (Társ. Szemle, 1969. 12. szám.)

IRODALOMJEGYZÉK

- Barta Gy. 1973. Magyarország fejlődése 1960-tól 1870-ig megyei összehasonlítás tükrében. Földrajzi Értesítő. 22 pp. 215 – 239.
- Barta Gy. 1979. A falusi ipar területi problémái. Területi Statisztika. 4 pp. 377 – 390.
- Beluszky P. 1964. Falusi településeink osztályozása. Földrajzi Értesítő. 14 pp. 415 – 423.
- Beluszky P. 1978. Kutatási jelentés Borsod-Abaúj-Zemplén megye falusi településeinek tipizálásáról. Területi Statisztika. 1 pp. 4 – 18.
- Bodnár L. 1979. A falvak foglalkozási szerkezetének típusai Heves megyében. Területi Kutatások. 2 pp. 62 – 73.
- Bora Gy. 1957. Gazdaságföldrajzi vizsgálatok a Borsodi-szénmedencében. Földrajzi Értesítő. 6 pp. 303 – 322.
- Borai Á. 1968. Az észak-magyarországi szénmedencék távlati termeléseinek tér-gazdasági vizsgálata. Földrajzi Értesítő. 17 pp. 325 – 344.
- Enyedi Gy. 1975. A magyar falu átalakulása. Földrajzi Közlemények. 2 pp. 109 – 124.
- Enyedi Gy. 1977. Magyarország elmaradott területeinek vizsgálata. Magyar Tudomány. 5 pp. 347 – 351.
- Erdei F. 1969. Az átalakuló magyar falu. Társadalmi Szemle 12. p. 23.
- Erdei F. 1974. Magyar falu. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Kulesár V. 1971. Falusi település és életszínvonal. Kossuth Könyvkiadó. Budapest.
- Kulesár V. 1976. Változó falu. Gondolat Kiadó. Budapest.
- (szerk.)
- Laczkó L. 1975. Magyarország elmaradott területei. Földrajzi Értesítő. 19 pp. 243 – 269.
- Lettrich E. 1975. Településhálózat-urbanizáció-igazgatás. MTA. Állam és Jogtudományi Intézet Kiadványa. Budapest.
- Perczel K. 1975. Faluhálózatunk jövője az urbanizálódás folyamatában. Területrendezés. 1 pp. 33 – 39.
- Sárfalvi B. 1964. A társadalmi átrétegződésnek és a népesség területi átrendeződésének különféle mechanizmusa. Földrajzi Értesítő. 13 pp. 387 – 503.
- Tóth J. 1969. A népesség területi koncentrálódásának néhány jellegzetessége a Dél-Alföldön (1969 – 1970) Földrajzi Értesítő. 18 pp. 345 – 356.
- Tóth J. 1969. A népesség területi koncentrálódásának néhány jellegzetessége a Dél-Alföldön (1969 – 1970) Földrajzi Értesítő. 18 pp. 345 – 356.
- Vágvölgyi A. 1982. A falu a mai magyar társadalomban. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Zsarnóczai S. 1964. Tanulmányok a mai faluról. Kossuth Könyvkiadó. Budapest.
- Területi munkaerőszámítások a népszámlálás adataiból Nógrád megye példáján. MKT Statisztikai Szakosztály Területi Statisztikai Szekció Észak-Magyarországi munkacsoport. 1980. évi népszámlálás 5. Borsod-Abaúj-Zemplén megye adatai. 1981. KSH. Bpest.
1980. évi népszámlálás Heves megye adatai 1981. KSH Bpest.
1980. évi népszámlálás 12. Nógrád megye adatai. 1981. KSH Bpest.
- Területcsoportosulások különféle formái Észak-Magyarországon. MKT Statisztikai Szakosztály Területi Statisztikai Szekció Észak-magyarországi Munkacsoport.
- A népesség területi elhelyezkedésében bekövetkezett változások az 1970-es évtizedben. KSH Heves megyei Igazgatóságának közlése. Eger, 1982.